

gelfuldhed mht. kvindespørgsmålene, skal måske kun forstås som udfordring for de unge til forstærket engagement.

Gerda Bonderup

Niels Hemmingsen: *Vejledning i ægteskabssager 1572*. Udg. af Richard Mott (Øresund, 1987), 167 s. ill., 180,- kr.

Niels Hemmingsen var efterreformationstidens førende teolog i Danmark. Han var professor ved det teologiske fakultet og forfattede en lang række værker med teologiske og filkosofiske emner. I 1572 skrev han ikke færre end to bøger om ægteskab, en på dansk og en på latin. De to bøger er dog ikke hinandens oversættelser, de dækker slet ikke hinanden (s. 5), derfor har Richard Mott oversat den latinske version, og det er nu efter over 400 år den eneste danske udgave.

Richard Mott indleder bogen med nogle samtidshistoriske og filologiske kommentarer. Dernæst følger oversættelsen af Niels Hemmingsens bog, som RM for overskuelighedens skyld har inddelt i 447 afsnit. Bogen afsluttes med nogle yderligere forklarende noter.

Det er for den moderne læser en pragtfuld og sjov tekst om ægteskabet og dets eventuelle ophævelse, men for datiden var det et yderst påkrævet regelsæt. For efter reformationen herskede der stor usikkerhed om, hvor meget af den kanoniske ret der stadig stod ved magt. Særlig usikre var reglerne omkring ægteskabet, der jo i den katolske kirke bliver opfattet som et sakramente. Kun få år efter reformationen havde man indført de såkaldte tamperretter, der skulle tage sig af ægteskabs- og horesager. Det er dommerne på disse tamperretter Niels Hemmingsen vil hjælpe

med sin bog. Disse dommere var ikke en gruppe præster, som Richard Mott mener i sin indledning, det var både domkapitlet og kongens befalingsmand i stiftet den senere stiftamtmand (og evt. andre verdslige topembedsmænd).

Som sagt er det en sjov og i lange passager spændende bog, kun den yderst omhyggelige udredning af slægtskabsgrader kan virke dræbende for den moderne læser, derfor foreslår R. Mott også at den kan springes over. – Dengang var det dog vigtigt at få hold på disse grader, da det var forbudt at gifte sig med en fra tredje hhv. femte led.

R. Mott har oversat bogen til moderne og letlæst dansk, han prøver heldigvis ikke sprogligt at genspejle 1500-tallet. Men det irriterede mig dog lidt, at R. Mott for det meste bruger ordet »forlovelse«, når man normalt bruger »trolovelse«, når der tales om datidens første alvorlige ægteskabsløfte, hvor vidner og tit også præsten var til stede. Det »nymodens« begreb forlovelse dækker ikke rigtigt dette indhold.

Gerda Bonderup

Birgit Sawyer & Anita Göransson (red.): *Manlige strukturer og kvindelige strategier. En bok till Gunhild Kyle. December 1987* (Historiska institutionen, Göteborg, 1987), 341 s. ill.

Bogen er et festskrift til Gunhild Kyle, den første kvindelige nordiske professor i kvindehistorie, der er for resten siden kun kommet en medsøsterlig kvindehistorisk professor til, nemlig Ida Blom i Bergen. Gunhild Kyle er lige blevet pensioneret efter et pionerliv: Hun er en af de få kvinder i den generation, der var hustru, moder og forsker, og hun valgte at tidsadskille de

to funktioner: Først familie og noget gymnasiearbejde siden – da børnene var store – det videnskabelige arbejde (Louise Tilly og Ingeborg Weber-Kellermann gjorde det samme). I min generation er vi allerede flere, og vi valgte om muligt at gøre begge dele – også da børnene var små – med masser af kompromisser og kronisk dårlig samvittighed over for børnene og instituttet til følge, mens de unge kvindeforskere nu for en stor dels vedkommende fravælger børnene.

Festskriftredaktionen har bedt 21 nordiske kvindelige kvindeforskere (heriblandt kun en dansk) om et bidrag. De indkomne artikler blev struktureret efter følgende fire hovedemner 1. Gunhild og kvindehistorien, 2. ejendom og forsorg, 3. lønarbejde og familieansvar og 4. ideologier om underordning. Med andre ord samfundets »mandligestrukturer« og »kvindernes strategimuligheder«. Mange artikler er små case studies, flere er cause-ri-er over forskellige emner, det er blevet til både skidt og kanel, som det jo normalt er tilfældet ved festskrifter.

Gerda Bonderup

Erik Nørgaard: *Da Bedstemor gik i vandet* (Holkenfeldts forlag, 1987). 125 s.

Erik Nørgaard har i snart mange år dyrket kulturhistorien i overdådigt illustrerede bøger og ofte de sider af den, som giver anledning til brug af mere eller mindre pikante billeder, som igen giver læseren anledning til en »moderne« hovedrysten over forgangne tiders komplicerede opfattelse af kønsmoralen. Nørgaard er god til at finde billeder, virkelig god – i den foreliggende bog også adskillige udenlandske – og der må ligge et enormt bløddarbejde bag hans samlinger. Selve teksten er ret

kort og består for en dels vedkommende af iagttagelser, han har gjort under indsamlingsarbejdet og med speciel fokus på det med tiden mere og mere afklædte kvindelegemes funktion som »offer« for nysgerrige gentlemen. En *slags* historie er det vel, og det er en morsom bog.

Finn H. Lauridsen

Mylius Erichsen og Steen Steensen Blicher. Genoptryk af »Steen Blicher og Heden« fra Mylius Erichsen: »Den jyske Hede før og nu« 1903. Med tegninger af Valdemar Niiendam. Udgivet af Blicher-selskabet. Indledninger ved Felix Nørgaard og H. P. Rohde. Billedvalg: H. P. Rohde. (Poul Kristensens forlag, 1987). 92 s.

Forfatteren og polarforskeren L. Mylius Erichsen huskes vel i dag kun, fordi hans død i november 1907 i det nordøstgrønlandske øde stadig er et uopklaret mysterium, som helt fra Ejnar Mikselsens undersøgelsesekspedition kort før 1. Verdenskrig har optaget og fascineret mange. Allerede før han begyndte at interessere sig for Grønland, havde Mylius udgivet nogle fortællinger med emner fra Vestjylland, og i 1890'erne gennemvandrede han sammen med maleren Valdemar Niiendam den jyske hede. Turen blev til den store bog »Den jyske hede før og nu«, illustreret med 175 tegninger af Niiendam og tilegnet »hedens digter« og »hedens opdyrker«, dvs. Blicher og Dalgas. Bogens hovedafsnit var »Steen Blicher og heden«, og da den kun yderst sjældent udbydes og måske i dag kun er læselig for specielt interesserede, har Blicher-selskabet fået den gode ide at genudgive den del, der behandler digterens liv og skæbne. Mylius opbyggede sin skildring på basis af samtaler med folk,